

Asia: VN/31917/2023

Lausuntopyyntö rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

1. Yleinen kanta lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseen

Mikä on yleinen kantanne siihen, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttaisiin pääsääntöisesti?

Jokseenkin myönteinen

Voitte perustella kantanne edelliseen kysymykseen.

Lausuma koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

Lailla pyritään siihen, että soviteltavaksi ei otettaisi rikoksia, joissa rikoksesta epäillyllä on valta-asema uhriin nähden ja joissa on vaikea selvittää, onko uhri suostunut sovitteluun vapaaehtoisesti.

Vaikka laki vastaisuudessa kieltäisi läheissuhteessa tapahtuneen rikoksen sovittelun, se ei kuitenkaan estä asianomistajarikoksen sovittelua. Asianomistajarikoksia ovat esimerkiksi tuottamuksellinen vapaudenriisto, suuri osa laittomista uhkauksista, pakottaminen ja vammantuottamus. Tuomioistuimessa käsitellyt laittomat uhkaukset ovat suurelta osin asianomistajarikoksia. Vaikka laittoman uhkauksen tunnusmerkistön mukaisten tekojen kirjo on suuri, voi laadultaan vakavakin laitton uhkaus olla edelleen asianomistajarikos ja teko teon vakavuuden ja sen seurausten osalta olla täysin rinnastettavissa esimerkiksi sovittelukiellon piiriin kuuluvaan pahoinpitelyyn.

Vaikka vastaisuudessakin edellytetään, että sovitteluun annetaan suostumus vapaaehtoisesti, ei lain tarkoitusta täysin saavuteta jättämällä asianomistajarikokset sovittelun kiellon ulkopuolelle. Asianomistajarikosten osalta valta-aseman väärinkäytön uhka on korostunut verrattuna niihin rikoksiin, joissa asianomistajan syyttämispyyntöä ei edellytetä.

Asianomistajarikosten osalta jäätäisiin jatkossakin nyt vallitsevaan tilaan. Uhkana asianomistajarikosten osalta edelleen olisi, että vastaajalla on valta-asema uhriin nähden eikä ole yksinkertaista selvittää, onko asianomistajan suostumus sovitteluun vapaaehtoinen.

Toki lainmuutoksen myötä ne sovitteluun ohjautuvat tapaukset, joissa mainittua uhkaa voidaan arvioida olevan, vähenisivät.

Tuomioistuinprosessissa epäiltyä rikosta tarkastellaan kapeammasta näkökulmasta kuin sovittelussa. Tuomioistuinprosessissa keskitytään selvittämään vain syyksilukemisen ja mahdollisen korvausvastuun perustavat seikat. Sovittelussa pyritään tätä laajemmin huomioimaan osapuolten intressejä ja ottamaan nämäkin keskusteluun. Sovittelu voi siten ohjata asianosaiset paremmin tarvitsemansa keskustelun ja avun piiriin.

Lisäksi sovittelun kiellon piiriin kuuluvien rikosten osalta käytettävissä olisi ainoastaan tuomioistuintie. Tuomioistuimessa asia ratkaistaan esitetyn näytön perusteella. Rikosasian vastaajalla ei ole velvollisuutta myötävaikuttaa asian selvittämiseen. Asianomistajalla ei ole velvollisuutta tulla kuulluksi asiassa ja rikosten luonteeseen kuuluu, että asianomistaja ei omasta tahdostaan tai muun syyn, kuten painostuksen vuoksi, halua tulla oikeudessa kuulluksi. Asianomistajan kieltäytymisoikeuden murtaminen on sallittua vain laissa säädettyjen edellytysten täytyessä ja vaikka kynnystä ei ole asetettu kovin korkeaksi (OK 17:18 § 2, KKO 2019:17), on näytön hankkiminen näistä edellytyksistä usein hankalaa. Näytön jäädessä esittämättä tuomioistuimessa rikosvastuu ei toteudu. Lopputulos voi olla ainakin asianomistajan näkökulmasta se, että tekijä välttää kohtaamasta tekoaan ja sen seurauksia.

2. Vaikutukset

Voitte kertoa kantanne esityksen vaikutusten arvioinnista. Onko esityksellä joitain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole kuvattu?

-

3. Lakiehdotuksen 3 a § (henkilösuhteet)

Voitte kommentoida henkilösuhteita, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kiello koskisi.

-

4. Lakiehdotuksen 3 a § (rikokset)

Voitte kommentoida rikoksia, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kiello koskisi.

-

5. Lakiehdotuksen 3 a § (muuta)

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksen 3 a §:stä?

-

6. Muuta

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksesta?

Karjalainen Laura

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus - Käräjätuomari, osaston johtaja Laura

Karjalainen